

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації
професор Гаврилюк С. В. _____

Протокол № 1 від 18 вересня 2019 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

«Методика навчання географії та основ економіки»

підготовки бакалаврів

спеціальності 014 «Середня освіта»,

освітньої програми «Географія. Економіка»

Програма навчальної дисципліни «Методика навчання географії та основ економіки» підготовки бакалаврів галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта», за освітньою програмою «Географія. Економіка».

Розробник: Бенедюк В. В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії.

Рецензент: Лисюк Т. В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії, протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри: Барський Ю. М. – професор, доктор економічних наук

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією географічного факультету, протокол № 1 від 11 вересня 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету: Поручинський В. І. – доцент, кандидат географічних наук

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта», спеціальність 0.14 «Середня освіта», освітня програма «Географія. Економіка». Освітній ступінь – бакалавр	Нормативна навчальна дисципліна
Кількість годин – 150, кредитів – 5		Рік навчання – 3
		Семестр – 5
		Лекції – 28 годин
		Практичні роботи – 26 годин
ІНДЗ – є		Самостійна робота – 86 годин
		Консультації – 10 годин
		Форма контролю – екзамен

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань 01 «Освіта» Спеціальність 0.14 «Середня освіта», освітня програма «Географія. Економіка» Освітній ступінь – бакалавр	Нормативна навчальна дисципліна
Кількість годин – 150, кредитів – 5		Рік навчання – 3
		Семестр – 5
		Лекції – 14 годин
		Практичні роботи – 12 годин
ІНДЗ – немає		Самостійна робота – 106 годин
		Консультації – 18 годин
		Форма контролю – екзамен

2. Анотація курсу

Метою вивчення дисципліни «Методика навчання географії та основ економіки» є усвідомлення студентами теоретичних засад навчання географії й економіки, розкриття методичних основ організації навчально-виховної роботи у загальноосвітній школі та розвиток умінь і навичок студентів використовувати відповідні знання на практиці.

Основними **завданнями** вивчення курсу є: обґрунтування теоретичних і методичних аспектів навчання географії та формування основ економічних знань учнів; розвиток умінь студентів розробляти та впроваджувати на практиці різні методичні підходи у процесі формування знань та організації виховної роботи з учнями; розкриття змісту, структури і особливостей вивчення шкільних курсів географії та усвідомлення студентами дидактичних особливостей формування основ економічних знань учнів; осягнення студентами шляхів, які сприяють зростанню ефективності навчально-виховної роботи у загальноосвітній школі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**: історичні особливості розвитку та сучасний зміст і завдання методики навчання географії й економіки; теоретичні та методичні основи використання принципів, методів, засобів і форм роботи при організації навчально-виховного процесу з учнями; структуру, зміст, головні завдання курсів географії; дидактичні особливості формування основ економічних знань учнів.

Студенти повинні **вміти**: розробляти методичні варіанти різних форм організації навчально-виховної роботи з учнями; творчо використовувати традиційні та інноваційні технології; повинні вміти систематизувати навчальну інформацію на основну та допоміжну, виділяти провідні поняття і закономірності; обґрунтовувати сукупність дидактичних умов, які сприяють ефективному вивченню географії й результативному формуванню основ економічних знань учнів; сприяють вдосконаленню виховної роботи.

3. Компетенції

При завершенні вивчення курсу студенти мають бути компетентними у відповідних питаннях, зокрема, вони повинні:

- володіти методикою організації науково-педагогічних досліджень;
- освоїти передовий педагогічний досвід процесу навчання географії й економіки у сучасній загальноосвітній школі та вміти використовувати його у практичній діяльності;
- освоїти теоретичні та методичні основи використання принципів, методів, засобів і форм навчання та вміти їх творчо застосовувати у процесі формування знань та організації виховної роботи з учнями;
- володіти вміннями майстерно поєднувати традиційні та інноваційні технології у ході організації навчально-виховної роботи при вивченні географічних курсів та при формуванні основ економічних знань учнів;
- мати відповідні навички конструювання технологій навчання, що спрямовують діяльність учнів на активізацію їх пізнавальної діяльності та на підготовку особистості до практичної діяльності;
- уміти самостійно розробляти методичні варіанти проведення уроків і виховних заходів та використовувати їх на практиці, виходячи із сучасних вимог школи.

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни. Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Прак- тичні роботи	Само- стійна робота	Кон- суль- тації
Змістовий модуль I. Теоретико-методичні основи навчання географії та основ економіки					
Тема 1. Зміст і структура методики навчання географії та економіки. Компетентнісний підхід при формуванні знань.	10	2	2	6	
Тема 2. Методика організації науково-педагогічного дослідження.	11	2	2	6	1
Тема 3. Історія розвитку методики навчання географії.	11	2	2	7	
Тема 4. Принципи навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки.	10	2	2	5	1
Тема 5. Методи навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки.	11	2	2	6	1
Тема 6. Характеристика засобів навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки.	10	2	2	5	1
Тема 7. Форми організації навчально-виховного процесу. Урок як основна форма навчання.	11	2	1	7	1
Тема 8. Характеристика типів уроків.	10	2	1	7	
Разом за модулем 1	84	16	14	49	5
Змістовий модуль II. Методика організації навчально-виховної роботи при вивченні географічних курсів та основ економіки					
Тема 9. Зміст і завдання курсу «Загальна географія» (6-й клас) та методичні особливості його вивчення.	11	2	2	6	1
Тема 10. Зміст і завдання курсу географії «Материка та океани» (7-й клас) та методичні особливості його вивчення.	11	2	2	6	1
Тема 11. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів	11	2	2	6	1

географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) та «Україна і світове господарство» (9-й клас).					
Тема 12. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів географії: «Регіони та країни» (10-й клас) і «Географічний простір Землі» (11-й клас).	11	2	2	6	1
Тема 13. Методичні особливості формування економічних знань у загальноосвітній школі.	11	2	2	6	1
Тема 14. Методика організації позакласної роботи при вивченні географії та основ економіки.	11	2	2	7	
Разом за модулем 2	66	12	12	37	5
Усього годин	150	28	26	86	10

Структура навчальної дисципліни. **Заочна** форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Прак-тичні роботи	Само-стійна робота	Кон-сультації
Змістовий модуль I. Теоретико-методичні основи навчання географії та основ економіки					
Тема 1. Зміст і структура методики навчання географії та економіки. Компетентнісний підхід при формуванні знань.	10	1	1	7	1
Тема 2. Методика організації науково-педагогічного дослідження.	11	1	1	7	2
Тема 3. Історія розвитку методики навчання географії.	11	1	1	7	2
Тема 4. Принципи навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки.	10	1	1	7	1
Тема 5. Методи навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки.	11	1	0,5	8	1,5
Тема 6. Характеристика засобів навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки.	10	1	0,5	7	1,5
Тема 7. Форми організації	11	1	0,5	8	1,5

навчально-виховного процесу. Урок як основна форма навчання.					
Тема 8. Характеристика типів уроків.	10	1	0,5	7	1,5
Разом за модулем 1	84	8	6	58	12
Змістовий модуль II. Методика організації навчально-виховної роботи при вивченні географічних курсів та основ економіки					
Тема 9. Зміст і завдання курсу «Загальна географія» (6-й клас) та методичні особливості його вивчення.	11	1	1	8	1
Тема 10. Зміст і завдання курсу географії «Материки та океани» (7-й клас) та методичні особливості його вивчення.	11	1	1	8	1
Тема 11. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) та «Україна і світове господарство» (9-й клас).	11	1	1	8	1
Тема 12. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів географії: «Регіони та країни» (10-й клас) і «Географічний простір Землі» (11-й клас).	11	1	1	8	1
Тема 13. Методичні особливості формування економічних знань у загальноосвітній школі.	11	1	1	8	1
Тема 14. Методика організації позакласної роботи при вивченні географії та основ економіки.	11	1	1	8	1
Разом за модулем 2	66	6	6	48	6
Усього годин	150	14	12	106	18

5. Завдання для самостійного опрацювання

Змістовий модуль I. Теоретико-методичні основи навчання географії та основ економіки

Тема 1. Зміст і структура методики навчання географії та економіки. Компетентнісний підхід при формуванні знань. *Самостійна робота: Завдання № 1.* Розкрийте сучасні напрями досліджень загальної та окремих методик навчання географії. *Завдання № 2.* На одному з прикладів обґрунтуйте взаємозв'язок методики навчання географії з дидактикою.

Тема 2. Методика організації науково-педагогічного дослідження. **Самостійна робота:** Запропонуйте тему для проведення науково-педагогічного дослідження, обґрунтуйте її актуальність. Охарактеризуйте методичні особливості роботи на кожному з етапів дослідження.

Тема 3. Історія розвитку методики навчання географії. **Самостійна робота:** На основі літературних джерел у хронологічному порядку випишіть методистів-географів (назвати праці). Охарактеризуйте значення їх діяльності для розвитку методики навчання географії й економіки.

Тема 4. Принципи навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки. **Завдання № 1.** Дайте характеристику прийомів реалізації принципів навчання у практичній діяльності вчителя, використавши методичну розробку одного з уроків. **Завдання № 2.** Розробіть окремі прийоми застосування краєзнавчого принципу навчання.

Тема 5. Методи навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки. **Самостійна робота: Завдання № 1.** Обґрунтуйте особливості застосування методів навчання у практичній діяльності вчителя, використавши методичну розробку одного з уроків. **Завдання № 2.** Розробіть окремі прийоми формування понять та закономірностей, на основі яких показати використання системи методів навчання та доцільність їх вибору.

Тема 6. Характеристика засобів навчання та їх використання при вивченні географії та основ економіки. **Самостійна робота: Завдання № 1.** Розкрийте методичні особливості використання засобів навчання у практичній діяльності вчителя, використавши методичну розробку одного з уроків. **Завдання № 2.** Розробіть один з прийомів формування поняття або закономірності, обґрунтувавши взаємозв'язок методів і засобів навчання та доцільність їх вибору.

Тема 7. Форми організації навчально-виховного процесу. Урок як основна форма навчання. **Самостійна робота:** Опрацюйте методичну розробку одного з комбінованих уроків. Розкрийте його структурні компоненти та особливості їх використання вчителем.

Тема 8. Характеристика типів уроків. **Самостійна робота: Завдання № 1.** Опрацюйте методичну розробку одного з традиційних уроків. Охарактеризуйте його тип і структуру та розкрийте використання системи методів і засобів навчання. **Завдання № 2.** Обґрунтуйте тему (клас) для проведення диспуту та охарактеризуйте методичні особливості його проведення.

Змістовий модуль II. Методика організації навчально-виховної роботи при вивченні географічних курсів та основ економіки

Тема 9. Зміст і завдання курсу «Загальна географія» (6-й клас) та методичні особливості його вивчення. **Самостійна робота: Завдання № 1.** Опрацюйте навчальну програму (календарне планування) курсу «Загальна географія». Дайте характеристику структури, змісту курсу та головних завдань кожного розділу. **Завдання № 2.** Розробіть технологію проведення практичної роботи з організації спостережень за погодою. **Завдання № 3.** Розробіть власну технологію проведення комбінованого уроку (6-й клас).

Тема 10. Зміст і завдання курсу географії «Материка та океани» (7-й клас) та методичні особливості його вивчення. **Самостійна робота: Завдання № 1.** Опрацюйте навчальну програму (календарне планування) курсу географії

«Материки та океани». Дайте характеристику його структури, змісту та головних завдань кожного розділу. **Завдання № 2.** Розробіть власну методику проведення нетрадиційного уроку (7-й клас).

Тема 11. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) та «Україна і світове господарство» (9-й клас). **Самостійна робота: Завдання № 1.** Опрацюйте навчальну програму (календарне планування) курсів географії: «Україна у світі: природа, населення» та «Україна і світове господарство». Дайте характеристику їх структури, змісту та головних завдань кожного розділу. **Завдання № 2.** На основі аналізу методичних варіантів проведення уроків охарактеризуйте різні підходи до формування знань учнів (на прикладі вивчення окремих тем у 8-му та 9-му класах).

Тема 12. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів географії: «Регіони та країни» (10-й клас) і «Географічний простір Землі» (11-й клас). **Самостійна робота: Завдання № 1.** Опрацюйте навчальну програму (календарне планування) курсів географії: «Регіони та країни» і «Географічний простір Землі» (11-й клас). Дайте характеристику їх структури, змісту та головних завдань кожного розділу. **Завдання № 2.** На основі аналізу методичних варіантів проведення уроків охарактеризуйте різні підходи до формування знань учнів (на прикладі вивчення окремих тем у 10-му та 11-му класах).

Тема 13. Методичні особливості формування економічних знань у загальноосвітній школі. **Самостійна робота: Завдання № 1.** Обґрунтуйте окремі прийоми, спрямовані активізацію навчально-пізнавальної діяльності школярів при формуванні економічних знань.

Тема 14. Методика організації позакласної роботи при вивченні географії та основ економіки. **Самостійна робота:** Обґрунтуйте тему для проведення виховного заходу (вказати клас). Охарактеризуйте структуру та методику його проведення (підібрати відповідні матеріали).

6. Види індивідуальних науково-дослідних завдань

Розробити детальну методику проведення уроку з географії або економіки (клас і тема на вибір студента).

Загальні вимоги до виконання завдання: зміст теми розробити у відповідності до вимог навчальної програми; обрати оптимальну структуру уроку у відповідності до його типу; майстерно поєднати різні методи, прийоми та засоби навчання у процесі формування знань учнів; творчо використати традиційні та інноваційні підходи при вивченні географії чи економіки; чітко виділити провідні поняття і закономірності та визначити шляхи ґрунтовного їх засвоєння; спрямувати процес навчання на активізацію діяльності учнів. При завершенні роботи вказати список використаних джерел.

При оцінюванні ІНДЗ враховуються: відповідність методики розробленого уроку вимогам сучасної школи; оформлення роботи; вчасна її здача.

Теми курсових робіт з дисципліни

(5-й семестр – денна ф. н.; 6 семестр – заочна ф. н.)

1. Теоретичні та методичні основи компетентнісного підходу при формуванні географічних знань учнів.
2. Методичні особливості формування компетентної особистості при формуванні основ економічних знань учнів.
3. Традиційні та інноваційні принципи навчання географії та особливості їх використання.
4. Технології застосування краєзнавчого принципу при вивченні географії.
5. Технології застосування краєзнавчого принципу при формуванні основ економічних знань.
6. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів як шлях піднесення ефективності їх роботи.
7. Систематизація методів навчання та їх вибір при проектуванні навчально-виховного процесу.
8. Інтерактивні методи навчання та їх використання у процесі формування географічних знань.
9. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування основ економічних знань.
10. Методика застосування проблемного підходу до формування географічних знань учнів.
11. Методика застосування проблемного підходу при формуванні основ економічних знань школярів.
12. Методика використання наочних засобів навчання при вивченні загальної географії (6-й клас).
13. Методика використання наочних засобів навчання при вивченні курсу географії «Україна і світове господарство» (9-й клас).
14. Методика використання наочних засобів навчання при вивченні курсу географії «Регіони та країни» (10-й клас).
15. Методичні особливості використання наочних засобів навчання у процесі формування основ економічних знань.
16. Методика використання карт при навчанні географії.
17. Використання інформаційних засобів навчання у процесі формування географічних знань.
18. Використання інформаційних засобів навчання у процесі формування основ економічних знань.
19. Використання опорних схем і конспектів на уроках географії.
20. Використання опорних схем і конспектів у процесі формування основ економічних знань.
21. Активізація діяльності школярів у ході комбінованого типу уроку.
22. Творчий підхід вчителя до проведення вступних уроків географії.
23. Інноваційні підходи до проведення уроків розширення та поглиблення знань.
24. Методичні особливості проведення практичних робіт при вивченні загальної географії (6-й клас).
25. Нетрадиційні уроки при вивченні географії.
26. Нетрадиційні уроки при формуванні основ економічних знань.

27. Методика використання ігрових форм роботи при вивченні географії.
28. Методика використання ігрових форм роботи при формуванні основ економічних знань.
29. Позакласна робота з географії як складова формування компетентної особистості.
30. Види позакласного навчання географії та технології їх організації.
31. Методичні особливості організації туристсько-краєзнавчої роботи у сучасній школі.
32. Методичні особливості організації та проведення заходу «Тиждень географії» у загальноосвітній школі.
33. Організація навчальних екскурсій у природу та використання зібраних матеріалів при формуванні географічних знань.
34. Організація навчальних екскурсій на виробництво та використання зібраних матеріалів при формуванні географічних знань.

Тематика робіт може доповнюватись при бажанні студентів досліджувати індивідуально обрані проблеми у галузі методичної науки (узгоджується з викладачем).

7. Розподіл балів та критерії оцінювання

Дисципліна складається із двох змістових модулів та її вивчення передбачає на денній формі навчання виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за поточний контроль (максимум 40 балів) та за модульний контроль (максимум 60 балів), зокрема:

1. Поточний контроль включає на денній формі навчання оцінювання практичних робіт та індивідуальної роботи; на заочній – оцінювання практичних робіт. При оцінюванні практичних робіт враховуються знання теоретичного матеріалу з відповідної теми та виконання самостійних робіт. Розподіл балів подано у таблиці.

2. Модульний контроль включає проведення письмових робіт: МКР № 1, що включає знання 1-го змістового модуля у відповідності до програми та МКР № 2, що включає знання 2-го змістового модуля у відповідності до програми. Контрольні роботи включають теоретичні питання і завдання практичного змісту та тести. Оцінюються по 30 балів кожна.

Денна форма навчання

Поточний контроль (макс. = 40 балів)													Модульний контроль (макс. = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1											М. 2	Модуль 3				
Практичні роботи													І Н Д З	МКР 1		МКР 2
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2										
№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9	№ 10	№ 11	№ 12	№ 13				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	30	30	100

Заочна форма навчання

Поточний контроль						Модульний контроль		Загальна кількість балів
Модуль 1						Модуль 2		
Практичні роботи						МКР № 1	МКР № 2	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					
№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6			
8		8	8	8	8	30	30	100

Розподіл балів при оцінюванні курсових робіт

Зміст роботи	Оформлення роботи	Захист роботи	Загальна кількість балів
50 балів	20 балів	30 балів	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка Екзамен
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Відмінно: Студент має системні глибокі і міцні знання, вільно володіє спеціальною термінологією, грамотно ілюструє відповідь прикладами, використовує знання у нестандартних ситуаціях. Він вміє ставити і розв'язувати відповідні навчальні проблеми; самостійно знаходити джерела інформації та аналізувати її, виявляти власне ставлення до нових ідей, критично оцінювати їх. Студент визначає програму особистої пізнавальної діяльності, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, вміє комплексно застосовувати одержані знання з інших дисциплін для вирішення практичних завдань.

Добре: Студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, вміє наводити власні приклади на підтвердження відповідних думок, застосовує вивчений матеріал у нестандартних ситуаціях. Він вміє аналізувати і систематизувати інформацію, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності та робити висновки. Відповідь студента повна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

Задовільно: Студент знає близько половини навчального матеріалу. Він виявляє знання і розуміння основних положень вивченого, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача. Відповідь студента правильна, але недостатньо осмислена. При допомозі викладача він здатний аналізувати, порівнювати, робити висновки. Студент вміє застосувати знання при виконанні завдань прикладного характеру за зразком.

Незадовільно: Студент має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення. Він фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу. Студент з допомогою викладача виконує елементарні завдання.

8. Рекомендована література

Основна література

1. Ампілогова Л. П. Ціль уроку – ключова основа технології його проведення / Л. П. Ампілогова // Географія. – 2007. – № 15 – 16 (91 – 92). – С. 42 – 44.
2. Бенедюк В. В. Методика навчання географії та природознавства: Конспекти лекцій / В. В. Бенедюк. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 90 с.
3. Бенедюк В. В. Методика навчання географії та природознавства: Методичні матеріали для підготовки студентів до практичних робіт / В. В. Бенедюк. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 64 с.
4. Бенедюк В. В. Методика навчання географії та природознавства: Методичні матеріали для самостійної роботи студентів / В. В. Бенедюк. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 24 с.
5. Бенедюк В. В. Методика підготовки студентів вищої школи до педпрактики та її організація: Методичні матеріали / В. В. Бенедюк – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2016. – 28 с.
6. Бенедюк В. В. Технології вивчення географічних дисциплін: Практикум з основами теорії / В. В. Бенедюк – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. – 79 с.
7. Веремко К. І. Використання ІКТ на уроках географії / К. І. Веремко // Географія. – 2018. – № 3 – 4 (343 – 344). – С. 26 – 29.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – С. 56 – 78, 247 – 295.
9. Довгань Г. Д. Мотивація як етап сучасного уроку / Г. Д. Довгань // Географія. – 2008. – № 9 (109). – С. 36 – 37.
10. Довгань Г. Д. Учнівські географічні проекти. З історії розвитку проектної діяльності / Г. Д. Довгань // Географія. – 2017. – № 5 – 6 (321 – 322). – С. 75 – 79.
11. Євтушевська Т. С. Компетентнісний підхід під час викладання географії / Т. С. Євтушевська // Географія. – 2016. – № 1 – 2 (293 – 294). – С. 2 – 16.
12. Зубрицька Т. Ф. Сигнальні загадки як прийом розвитку критичного мислення / Т. Ф. Зубрицька // Географія. – 2016. – № 19 – 20 (311 – 312). – С. 17 – 19.
13. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю / Географія. – 2018. – № 9 – 10 (349 – 350). – С. 4 – 8.
14. Кобернік С. Г. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник / С. Г. Кобернік. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
15. Ковальова К. І. Методика викладання економіки в школі: навч. посіб. / К. І. Ковальова, В. В. Ковальов. – К.: Ліра-К., 2012. – 184 с.
16. Костецька І. В. Розвиток критичного мислення школярів на уроках географії / І. В. Костецька // Географія. – 2018. – № 5 – 6 (345 – 346). – С. 23 – 28.
17. Малая О. І. Розвиток пізнавальної компетентності учнів як один із засобів формування успішної особистості / О. І. Малая // Географія. – 2017. – № 5 – 6 (321 – 322). – С. 10 – 14.
18. Михайлюк І. В. Активізація діяльності учнів на уроках географії / І. В. Михайлюк // Географія. – 2015. – № 13 – 14 (281 – 282). – С. 2 – 7.
19. Морміль О. М. Організація групового, колективного способу навчання з географії – шлях формування активного члена соціуму / О. М. Морміль, В. Г. Морміль // Географія. – 2018. – № 11 – 12 (351 – 352). – С. 15 – 22.
20. Павлюк Н. І. Календарне планування. 6 клас. «Загальна географія» / Н. І. Павлюк // Географія. – 2017. – № 13 – 14 (329 – 330). – С. 2 – 16.
21. Павлюк Н. І. Календарне планування. 7 клас. «Материки та океани» / Н. І. Павлюк // Географія. – 2017. – № 13 – 14 (329 – 330). – С. 17 – 34.
22. Павлюк Н. І. Календарне планування. 8 клас. «Україна у світі: природа, населення» / Н. І. Павлюк // Географія. – 2017. – № 13 – 14 (329 – 330). – С. 35 – 54.
23. Павлюк Н. І. Календарне планування. 9 клас. «Україна і світове господарство» / Н. І. Павлюк // Географія. – 2017. – № 13 – 14 (329 – 330). – С. 55 – 75.
24. Проект програми курсу «Географія: Регіони та країни. 10 клас», що почне діяти з 2018 року // Географія. – 2017. – № 15 – 16 (331 – 332). – С. 20 – 28.
25. Приймак О. М. Формування соціальної компетентності учнів через проектну діяльність / О. М. Приймак // Географія. – 2016. – № 3 – 4 (295 – 296). – С. 8 – 11.

26. Садкіна В. І. Компетентності – обговорюємо, тлумачимо, звикаємо до нових підходів / В. І. Садкіна // Географія. – 2016. – № 19 – 20 (311 – 312). – С. 2 – 5.
27. Свиридова О. І. Сучасні прийоми педагогічної техніки на уроках географії / О. І. Свиридова // Географія. – 2017. – № 9 – 10 (325 – 326). – С. 7 – 13.
28. Скворцова О. П. Розвиток пізнавальної активності та творчої самостійності учнів шляхом упровадження методів проблемного навчання / О. П. Скворцова // Географія. – 2016. – № 7 – 8 (299 – 300). – С. 22 – 28.
29. Скорик О. П. Практичні поради викладачу щодо реалізації проблемного навчання / О. П. Скорик // Географія. – 2016. – № 21 – 22 (313 – 314). – С. 6 – 10.
30. Скорик О. П. Реалізація проблемного навчання під час вивчення дослідження Євразії / О. П. Скорик // Географія. – 2018. – № 3 – 4 (343 – 344). – С. 49 – 53.
31. Топузов О. М. Загальна методика навчання географії / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. – Київ: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
32. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

Додаткова література

33. Андрущенко О. В. Наочність на уроках природознавства / О. В. Андрущенко // Географія. – 2018. – № 11 – 12 (351 – 352). – С. 31 – 35.
34. Білошапка С. С. Міжнародний туризм та його види. 10 клас / С. С. Білошапка // Географія. – 2015. – № 13 – 14 (281 – 282). – С. 40 – 46.
35. Буланов Ю. І. Країнами та континентами. Інтелектуальна гра для старшокласників «Що ? Де ? Коли ?» / Ю. І. Буланов // Географія. – 2016. – № 5 – 6 (297 – 298). – С. 70 – 73.
36. Буюк Р. Р. Навчаємо граючи / Р. Р. Буюк // Географія. – 2016. – № 11 – 12 (303 – 304). – С. 43 – 66.
37. Возняк В. А. Геологічна будова, рельєф, корисні копалини Південної Америки. 7 клас / В. А. Возняк // Географія. – 2015. – № 21 – 22 (289 – 290). – С. 42 – 45.
38. Гаращенко С. Ф. Використання опорних схем та конспектів на уроках географії / С. Ф. Гаращенко // Географія. – 2009. – № 17 (141). – С. 5 – 6.
39. Гаращенко С. Ф. Льодовики – багаторічні природні скупчення льоду. Особливості утворення і поширення льодовиків / С. Ф. Гаращенко // Географія. – 2015. – № 13 – 14 (281 – 282). – С. 29 – 31.
40. Герасимюк Т. О. Особливості застосування інтерактивних методів та технологій на уроках географії / Т. О. Герасимюк // Географія. – 2009. – № 22 (146). – С. 16 – 18.
41. Даринский А. В. Методика преподавания географии / А. В. Даринский – М.: Просвещение, 1975. – С. 71 – 72.
42. Доліч О. В. Вулканізм. Гарячі джерела. Гейзери. 6 клас / О. В. Доліч // Географія. – 2015. – № 21 – 22 (289 – 290). – С. 25 – 30.
43. Д'яченко В. С. Мистецтво навчання полягає ... в умінні збуджувати / В. С. Д'яченко // Географія. – 2016. – № 3 – 4 (295 – 296). – С. 3 – 7.
44. Коменский Я. А. Великая дидактика / Я. А. Коменский // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 1. – М.: Педагогика, 1982. – С. 442 – 459.
45. Коменский Я. А. Мир чувственных вещей в картинках / Я. А. Коменский // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т. 2. – М.: Педагогика, 1982. – С. 234 – 284.
46. Корнеєв В. П. Географія материків і океанів: Підручник для 7 класу / В. П. Корнеєв, В. М. Герасимчук, Б. В. Пічугін – К.: Освіта, 2003. – 206 с.
47. Корнеєв В. П. Інноваційність – важлива ознака сучасної географічної освіти / В. П. Корнеєв, Л. І. Круглик // Географія. – 2009. – № 17 (141). – С. 2 – 4.
48. Корнеєв В. П. Методика вивчення курсу «Рідний край»: Посібник для вчителя / В. П. Корнеєв, О. В. Корнеєв – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002. – 220 с.
49. Кузіна С. І. До проблеми оцінювання результатів навчання учнів / С. І. Кузіна, З. Б. Бощенко // Географія. – 2015. – № 19 – 20 (287 – 288). – С. 7 – 16.
50. Лесюк Т. В. Тектонічна будова України. 8 клас / Т. В. Лесюк // Географія. – 2015. – № 17 – 18 (285 – 286). – С. 21 – 24.

51. Лісіч О. Є. Використання інтерактивної технології групового навчання / О. Є. Лісіч // Географія. – 2008. – № 10 (110). – С. 11 – 14.
52. Мишаєва І. В. Узагальнення знань з теми «Африка» / І. В. Мишаєва // Географія. – 2015. – № 19 – 20 (287 – 288). – С. 36 – 38.
53. Наволокова Н. П. Повторення і закріплення навчального матеріалу / Н. П. Наволокова // Педагогічна академія Пані Софії // Географія. – 2007. – № 8 (84). – С. 20 (8 – 14).
54. Нестандартні форми уроків. – Педагогічна академія пані Софії – міні журнал [Головний редактор В. М. Андрєєва] – Харків, травень 2006. – 48 с.
55. Нечепурна Я. Б. Типові плани-характеристики з географії / Я. Б. Нечепурна // Географія. – 2015. – № 17 – 18 (285 – 286). – С. 62 – 74.
56. Психологічні особливості закріплення навчального матеріалу // Педагогічна академія Пані Софії // Географія. – 2007. – № 8 (84). – С. 20 (15 – 16).
57. Садкіна В. І. Як зробити урок. Цікаві педагогічні знахідки / В. І. Садкіна // Педагогічна академія Пані Софії // Географія. – 2008. – № 4 (104). – С. 20 (11 – 14).
58. Сенік Л. Г. Енергія і середовище. 9 клас / Л. Г. Сенік // Географія. – 2015. – № 23 – 24 (291 – 292). – С. 29 – 38.
59. Третьякова Н. В. Про компетентнісний підхід в освіті / Н. В. Третьякова // Географія. – 2016. – № 21 – 22 (313 – 314). – С. 2 – 5.
60. Ушинський К. Д. Педагогічна подорож по Швейцарії / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Т. 2. – К.: Радянська школа, 1983. – С. 64 – 169.
61. Ушинський К. Д. Про викладання географії / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори. – К.: Радянська школа, 1949. – С. 132 – 134.
62. Ушинський К. Д. Рідне слово. Книжка для тих, хто навчає / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Т. 2. – К.: Радянська школа, 1983. – С. 232 – 294.
63. Шинкаренко Л. С. Льодовики. Снігова лінія. 6 клас (комбінований тип уроку) / Л. С. Шинкаренко // Географія. – 2007. – № 5 (81). – С. 22 – 24.
64. Чуб Н. В. 7 кращих прийомів роботи з хуліганськими й ледарськими дітьми / Н. В. Чуб // Географія. – 2018. – № 3 – 4 (343 – 344). – С. 77 – 79.
65. Шипович Є. Й. Методика викладання географії / Є. Й. Шипович – К.: Вища школа, 1981. – 174 с.
66. Юрченко В. В. Роль екскурсій в екологічному вихованні учнів / В. В. Юрченко // Географія. – 2016. – № 3 – 4 (295 – 296). – С. 13 – 16.

9. Перелік питань до екзамену

1. Зміст і предмет дослідження курсу «Методика навчання географії та основ економіки». Головні завдання, що стоять перед методичною наукою.
2. Структура дисципліни «Методика навчання географії та основ економіки»; її зв'язок з іншими науками.
3. Теоретичні та методичні основи компетентнісного підходу при формуванні географічних та економічних знань учнів.
4. Методи науково-педагогічного дослідження теоретичного рівня.
5. Методи науково-педагогічного дослідження експериментально-емпіричного рівня.
6. Організація та методика проведення науково-педагогічних експериментів.
7. Основні етапи науково-педагогічного дослідження та характеристика роботи на кожному з них.
8. Початковий період розвитку шкільної географії та методики її навчання (від започаткування навчання до початку ХХ століття).
9. Розвиток шкільної географії та методики її навчання у радянський період (від 1917 р. до 1991 р.).
10. Розвиток української шкільної географії й економіки та методики їх навчання у період від 1991 р. до сьогодні.
11. Загальна характеристика принципів навчання географії й економіки.
12. Розкрити зміст принципу науковості навчання та обґрунтувати особливості його використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.

13. Розкрити зміст принципу доступності навчання та обґрунтувати особливості його використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
14. Розкрити зміст принципів систематичності і системності навчання та обґрунтувати особливості їх використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
15. Розкрити зміст принципів свідомості й активності учнів у навчанні та зв'язку навчання з життям (зв'язку теорії з практикою). Обґрунтувати особливості їх використання на прикладах формування географічних чи економічних знань школярів.
16. Розкрити зміст принципу індивідуального підходу до учнів у навчанні та принципу міцності засвоєння знань, умінь і навичок. Обґрунтувати особливості їх використання на прикладах формування географічних чи економічних знань школярів.
17. Розкрити зміст принципу наочності у навчанні та обґрунтувати особливості його використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
18. Розкрити зміст краєзнавчого принципу навчання та охарактеризувати його відображення у сучасних літературних джерелах.
19. Вклад Коменського Я. А. у розвиток методичної науки та краєзнавчого принципу навчання.
20. Вклад Ушинського К. Д. у розвиток краєзнавчого принципу навчання.
21. Охарактеризувати інноваційні принципи навчання географії та економіки.
22. Розкрити зміст методів навчання (як дидактичної категорії) та обґрунтувати їх класифікацію.
23. Охарактеризувати систему методів навчання, виділених за джерелами формування знань.
24. Охарактеризувати словесні методи навчання та розкрити загальні особливості їх застосування при вивченні географії та основ економіки.
25. Охарактеризувати різновиди усного викладу знань та розкрити прийоми їх використання при формуванні географічних чи економічних знань учнів.
26. Охарактеризувати методичні особливості використання різновидів бесід (у залежності від мети, за структурою побудови, за формою проведення). Обґрунтувати окремі прийоми їх використання при формуванні географічних чи економічних знань учнів.
27. Охарактеризувати систему методів навчання, виділених за характером і рівнем самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів.
28. Розкрити зміст проблемного підходу до формування знань учнів. Обґрунтувати методичні особливості його застосування на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
29. Охарактеризувати основні етапи розкриття навчальної проблеми. Обґрунтувати відповідні приклади при формуванні географічних чи економічних знань учнів.
30. Розкрити зміст та особливості використання інтерактивних методів навчання. Обґрунтувати окремі прийоми їх використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
31. Охарактеризувати методи навчання, виділені на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань. Розкрити окремі прийоми їх використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
32. Дати загальну характеристику наочних методів навчання та обґрунтувати окремі прийоми їх використання при вивченні географії та основ економіки.
33. Розкрити зміст практичних методів навчання та обґрунтувати окремі прийоми їх використання на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
34. Розкрити особливості вибору методів навчання як основи проектування навчально-виховного процесу. Обґрунтувати на прикладах формування географічних чи економічних знань учнів.
35. Охарактеризувати зміст та класифікацію засобів навчання географії.
36. Методика організації роботи учнів з підручником.
37. Методика організації роботи учнів з географічною картою при вивченні географії.
38. Методика організації роботи учнів зі статистичними матеріалами при вивченні географії та основ економіки.

39. Методичні особливості використання вчителем технічних засобів навчання при вивченні географії та основ економіки.
40. Загальна характеристика форм організації навчально-виховного процесу.
41. Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу у школі.
42. Обґрунтувати мету уроку як ключову основу технології його проведення.
43. Розкрити методичні особливості проведення комбінованого уроку.
44. Характеристика та методика використання структурних компонентів уроку (на прикладі комбінованого уроку).
45. Методичні особливості підготовки вчителя до уроку.
46. Загальна характеристика типів уроків.
47. Характеристика вступних уроків на прикладах вивчення географії чи основ економіки.
48. Характеристика уроків вивчення нового матеріалу та методичні особливості їх проведення.
49. Характеристика уроків застосування набутих знань на практиці та методичні особливості їх проведення.
50. Характеристика уроків розширення і поглиблення знань та методичні особливості їх проведення.
51. Характеристика уроків корекції і контролю та методичні особливості їх проведення.
52. Розкрити зміст та методичні особливості проведення нетрадиційних уроків.
53. Методика проведення уроку-лекції.
54. Методика проведення уроку-семінару.
55. Методика проведення уроку-конференції.
56. Значення рольової гри та методика її проведення.
57. Розкрити зміст, значення та методичні особливості проведення дискусії.
58. Обґрунтувати тему та охарактеризувати технологію проведення однієї з дискусій на прикладі вивчення географії або основ економіки.
59. Структура, зміст, основні завдання та методичні особливості вивчення загальної географії (6-й клас).
60. Обґрунтувати технології вивчення географії шляхом виділення великих смислових блоків.
61. Значення, структура, зміст, головні завдання та методичні особливості вивчення курсу географії «Материки та океани» (7-й клас).
62. Методичні особливості формування знань про материк (на прикладі вивчення Африки).
63. Значення, структура, зміст та методичні особливості вивчення курсу географії «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас).
64. Значення, структура, зміст та методичні особливості вивчення курсу географії «Україна і світове господарство» (9-й клас).
65. Значення, структура, зміст та методичні особливості вивчення курсів географії: «Регіони та країни» (10-й клас) і «Географічний простір Землі» (11-й клас).
66. Методичні особливості формування економічних знань у загальноосвітній школі.
67. Методика організації та проведення навчальних екскурсій з фізичної географії.
68. Методика організації та проведення навчальних екскурсій з економічної географії.
69. Методика вивчення природних об'єктів у навколишньому середовищі під час екскурсій.
70. Методика вивчення господарських об'єктів у навколишньому середовищі під час екскурсій.
71. Технології використання матеріалів, зібраних під час екскурсій, на уроках географії та економіки.
72. Зміст та диференціація позакласного навчання.
73. Перманентне (постійне) позакласне навчання (факультатив, гурток тощо) при вивченні географії та основ економіки.
74. Систематичне позакласне навчання (предметний тиждень, олімпіада тощо) при вивченні географії та основ економіки.
75. Епізодичне (нерегулярне) позакласне навчання (екскурсія, похід тощо) при вивченні географії.

Екзамен проходить у формі усної відповіді студентів згідно екзаменаційних білетів. Кожен білет включає три питання, які передбачають оцінювання теоретичних знань студентів та їх вмінь і навичок використовувати відповідні знання на практиці.

Якщо у підсумку виконання всіх видів навчальної роботи студент за результатами поточного та модульного контролю набирає не менше 75 балів, то за його бажанням, отримана ним оцінка може бути зарахована як підсумкова оцінка з дисципліни. У протилежному випадку або за бажанням студента підвищити рейтинг, він складає іспит. При цьому бали, набрані за результатами модульного контролю, анулюються. Екзаменаційна оцінка визначається у балах (від 0 до 60) за результатами виконання екзаменаційних завдань.